

SREDINSKI GLASOVI V SPONTANEM GOVORU GOVORCEV SLOVENSKE ISTRE

Jana Volk

Znanstveno-raziskovalno središče, Koper; Fakulteta za humanistične študije, Koper

UDK 811.163.6'271.1'342.41(497.472)

Prispevek obravnava problematiko sredinskih glasov v spontanem govoru slovenskih govorcev v slovenski Istri. Na gradivu korpusa spontanega govora, ki ga sestavljajo zvočni posnetki telefonskih pogovorov med (potencialnimi) strankami in turističnimi agenti v Slovenski Istri, smo analizirali 499 sredinskih glasov na perceptivni ravni, in sicer a) glede na kategorije zborne izreke ter b) glede na izgovor pri posameznem govorceu, saj je izgovor glasov lahko odvisen tudi od posamezne besede oziroma glasovnega okolja ali od govorca. Rezultati analiz kažejo, v katerih položajih se uresničujejo sredinski glasovi, kot jih predpisujejo pravila zborne izreke, in kje prihaja do odstopanj od knjižne izreke.

spontani govor, sredinski glasovi, Slovenska Istra

The article analyses mid vowels in spontaneous speech of Slovene speakers from Slovene Istria. In a corpus of spontaneous speech consisting of sound recordings of telephone conversations between (potential) customers and travel agents in Slovene Istria, 499 mid vowels were analysed on a perception level, in terms of a) categories of standard pronunciation and b) the pronunciation of the individual speaker, since this may also depend on individual words, the vocal environment and the speaker. The results of the analysis show the positions for the articulation/pronunciation of mid vowels as dictated by the rules of standard pronunciation and the deviations from the norm.

spontaneous speech, mid vowels, Slovene Istria

Sredinski glasovi

V slovenskem jeziku poznamo več klasifikacij samoglasnikov in sredinskih glasov, npr. Toporišičevo (2000), ki glede na mesto tvorbe ločuje ozka in široka (sprednja) *e* in (zadnja) *o* ter srednja *a* in polglasnik, ki so del t. i. samoglasniškega trikotnika. T. Srebot Rejec (1998) slovenske samoglasnike deli na naglašene dolge in nenaglašene kratke, podobno je tudi pri Petku, Šuštaršiču in S. Komar (1996) osnovna delitev samoglasnikov na dolge naglašene in kratke nenaglašene samoglasnike, delitev naglašanih samoglasnikov na dolge in kratke pa po analizah velja samo za *a* (izmerjene vrednosti ostalih naglašanih dolgih in kratkih samoglasnikov so namreč zelo majhne). Tivadar (2010) na osnovi rezultatov meritev kakovosti in trajanja samoglasnikov v (nebranem) govoru poda naslednje značilnosti samoglasnikov: nenaglašeni *e*-ji in *o*-ji niso široki oziroma se vrednosti formantov razlikujejo od vrednosti formantov naglašanih širokih *e*-jev in *o*-jev; nenaglašeni *e*-ji, *o*-ji in *a*-ji so centralizirani

proti polglasniku; ozki *e* in *o* (ki so po *Slovenski slovnici* opisani kot dolgi) so krajši kot dolgi naglašeni široki *e* in *o*.

Geografsko so obravnavanemu prostoru najbližje meritve M. Ozbič, ki je izmerila formante slovenskih samoglasnikov (Ozbič 1998b), formante samoglasniškega sistema slovenskega jezika pri tržaških Slovencih (Ozbič 1998a) in primerjala razmerja med formanti obeh samoglasniških sistemov z namenom ugotoviti, ali imajo dvojezične osebe v zamejstvu enoten sistem samoglasnikov (Ozbič 1998b). M. Ozbič ugotavlja, da je vpliv italijanskega jezika na slovenskega v Trstu zelo močan in da ima dvojezični govorec očitno samostojen sistem samoglasnikov, ki je v nekaterih potezah podoben sistemu italijanskega jezika, v drugih pa slovenskega, lahko pa je čisto samostojen. Njene meritve kažejo, da je pomanjkljivo predvsem ločevanje med različnimi vrstami *e*-jev in *o*-jev. Široki *e* je pri zamejcih enak kot v standardni italijanščini in različen od širokega *e* v standardni slovenščini. Tudi ozki *o* v tržaški slovenščini se razlikuje od ozkega *o* v standardni slovenščini, izgovorjen je enako visoko kot v italijanščini, različno pa glede na postavitev na horizontalni osi, torej nižje in bolj spredaj kot v standardni slovenščini (Ozbič 1998b).

Problematiko sredinskih glasov sta v svojih zaključnih delih obravnavala tudi študenta Oddelka za slovenistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem. Nika Pavletić (2015: 13) za široka *e* in *o* v izolskem govoru na podlagi percepcije in meritev F1 in F2 v izbranih besedah desetih govorcev ugotavlja, da sta širša od knjižnih *e*-jev in *o*-jev, morda pa tudi od širokih. Matej Arh (2014) je analiziral izgovor polglasnika pri šestih voditeljih Radia Capris. Analize zaključijo z ugotovitvami, da voditelji polglasnik najpogosteje izgovarjajo pred *r*-jem, ki mu sledi soglasnik, in v besedah s korenskim polglasnikom. Redkeje pa polglasnik izgovarjajo v samostalniških priponah *-c* in *-k*, pridevniških priponah *-k* in *-n* ter v sklopu zvočnika in nezvočnika na koncu besede ali pred samoglasnikom.

Na perceptivni ravni smo analizirali polglasnik ter široka *e* in *o*, kot se pojavljajo v korpusu spontanega govora v Slovenski Istri, in sicer z namenom ugotoviti, v kolikšni meri se predpisani izgovor omenjenih glasov dejansko uresničuje. Že Toporišič (2000: 828) ugotavlja, da je na Primorskem problematično vprašanje ozkih in širokih *e*-jih in *o*-jih in da se govorniki pri slednjem nagibajo k izgovoru širokega *o*. Podobno ugotavlja Canepari (2005: 125–126) za italijanščino – najbolj problematični so sredinski glasovi, ki so lahko polzaprti (široka *e/o* se pretvorita v srednja *e/o*, ko nimata več primarnega naglasa, npr. ko v tvorjenkah naglas prevzame kakšen drugi del tvorjenke) ali polodprti (ozka *e/o* se pretvorita v srednja *e/o* v končnem pona-glasnem zlogu, če je v naglašenem zlogu naglašen *i* ali *u*).

Gradivo za analizo

Osnova za opravljene analize je **korpus spontanega govora** prebivalcev Slovenske Istre, ki ga sestavlja 12 zvočnih posnetkov telefonskih pogovorov med agenti v turističnih agencijah v Slovenski Istri in med (potencialnimi) strankami. Skupno je sodelovalo 15 govorcev, večina se jih opredeljuje za dvojezične govorce slovenščine

in italijanščine, pri čemer se jih je 9 (na)učilo italijanščine iz okolja še pred formalnim izobraževanjem v osnovni šoli (npr. preko italijanskih televizijskih in radijskih programov, poslušanja italijanskih pesmi ...), trije pa so se italijanskega jezika učili od osnovne šole naprej. Trije govorci navajajo, da so enojezični govorci slovenščine. Vsi sodelujoči prihajajo iz obalnih mest ali iz enega od krajev v zaledju Slovenske Istre.¹

Spontani govor je najpogostejša jezikovna manifestacija v najpogostejših govornih položajih. Gre za govor brez vnaprej pripravljene vsebinske ali formalne predloge, pri katerem se načrtovanje in tvorjenje izrekanja dogajata sproti. Odsoten je torej načrt govorca, prisotno pa sprotno prilagajanje govorčevega izrekanja reakcijam naslovnika. Zaradi posebnosti spontanega govora (ponavljanja, premori, napačni začetki, popravljanja, zapolnjevalci vrzeli ...) se je njegovo raziskovanje začelo razmeroma pozno, tako v svetu kot tudi v slovenskem prostoru, kjer sta se zbiranje in analiziranje spontanega govora razmahnila šele konec prejšnjega stoletja, najprej z raziskavami spontanega govora v javnih komunikacijskih situacijah,² sčasoma pa se je preselilo tudi na nejavne, zasebne položaje.³ Od leta 2011 je na spletnem naslovu <http://www.korpus-gos.net> prosto dostopen tudi Referenčni korpus govorne slovenščine.

Analize so opravljene na perceptivni ravni, izvedene so v dveh fazah – najprej smo analizirali sredinske glasove po pravilih zborne izreke, sledijo še analize sredinskih glasov glede na govorca, saj Canepari (2005) ugotavlja, da je izgovor odvisen od posamezne besede oz. glasovnega okolja ali od govorca. Ker zaradi prostorske omejenosti ne moremo podati analiz vseh sredinskih glasov v vseh predpisanih kategorijah, povzemamo najpomembnejše ugotovitve.

Analiza polglasnika

Analizirali smo 145 primerov izgovora polglasnika, iz analize smo izločili polglasnike, ki se pojavljajo ob predlogih (npr. posn01 s1:⁴ zə letalom), in polglasnike, ki se izgovarjajo, da bi govorec s tem pridobil čas za oblikovanje sporočila (npr. posn01 a1: *ja ja əəə hm*; posn03 a3: *cena samo sekundo da <neraz> əəm*).

Pravila zborne izreke polglasnik predpisujejo v naslednjih kategorijah: 1) v nekaterih korenih in morfemih, 2) pred končnico $-\emptyset$ nezložnih osnov, pri samostojnih nezložnih morfemih in kraticah iz samih soglasnikov, 3) pred *r*, ki ni ob samoglasniku (zapisuje se ga le pred končnim *r-jem*), 4) pri priponah *-c-*, *-k*, in *-n-*, 5) v predsamo-

¹ Več o korpusu, metodah za njegovo gradnjo in težavah pri nastajanju korpusa glej Volk 2011, o načelih/namenih različnih vrst transkripcije glej Šumenjak 2012.

² Npr. analiza šolske ure pouka književnosti v Pirih Svetina 1999/2000, soočenj gostov dnevnoinformativne oddaje v Verdonik 2003, govornji jezik politikov na sejah Mestnega sveta Mestne občine Maribor v Kranjc Ivič 2004.

³ Npr. pri Vitez, Zwitter Vitez 2004; Verdonik 2006; Smolej 2006; Krajnc Ivič 2008. J. Zemljarič Miklavčič (2007) na gradivu spontanega govora osnuje načela za oblikovanje referenčnega govornega korpusa slovenščine, K. Šumenjak (2012) pa iz govora Koprive na Krasu zasnuje dialektološki korpus.

⁴ V korpusu so za označevanje posnetkov in govorcev uporabljene posebne oznake za posnetke in za govorce – posnetki so označeni s posn01–posn12, govorci pa z a1–a5 (agenti v turističnih agencijah) in s1–s10 (stranke). Več o korpusu glej Volk 2011.

glasniškem sklopu nezvočnik + zvočnik, ko polglasnik pride v položaj na koncu besede ali pred soglasnikom iste besede, 6) v sklopu dveh zvočnikov, ko polglasnik iz položaja pred samoglasnikom pride v položaj na koncu besede ali pred soglasnik, in 7) ki se ga v soglasniških sklopih ne piše ali pa ga v njem ni.

V korpusu govorcev Slovenske Istre ugotavljamo, da se najbolj dosledno, v 100 %, polglasnik uresničuje v položaju ob *r*-ju, ki ni ob samoglasniku in se ga ne zapisuje (Tabela 1).

Tabela 1: Izgovor polglasnika ob *r*-ju, ki ni ob samoglasniku

primer	št. pojavitvev	polglasnik	e-jevski glas
četrti (+ sklonske in spolske oblike)	6	6	/
držat (< držati)	1	1	/
Grčija (+ sklonske in spolske oblike)	5	5	/
Hrvaškem	2	2	/
Krku	1	1	/
odprla	1	1	/
odprto	1	1	/
površno	1	1	/
pršle (< prišle)	1	1	/
prvi (+ sklonske in spolske oblike)	10	10	/
prvomajske	2	2	/
zajtrk (+ sklonske in spolske oblike)	3	3	/
zvertali	1	1	/
skupaj	35	35 100 %	/

Pogost je še izgovor polglasnika ob *r*-ju na koncu besede, ki se ga piše z *e*-jem, in sicer se realizira v 76,66 % primerov (Tabela 2), pred pridevniško pripono *-n* pa je polglasnik izgovorjen v 78,57 % primerov (Tabela 3).

Tabela 2: Izgovor polglasnika ob *r*-ju na koncu besede, ki ga zapišemo z *e*

primer	št. pojavitvev	polglasnik	e-jevski glas
center	8	2	6
dober	20	20	/
sicer	2	1	1
skupaj	30	23 76,66 %	7 23,33 %

Tabela 3: Izgovor polglasnika pred pridevniško pripono *-n*

primer	št. pojavitev	polglasnik	e-jevski glas
kakšen	13	11	2
takšen	1*	/	/
skupno	14	11 78,57 %	2 14,28 %

* Zaradi slabše kakovosti posnetka je izgovor nerazumljiv.

Izgovor glasu *e* na mestu, kjer je predviden izgovor polglasnika, pa prevladuje pred samostalniško pripono *-k* (83,33 % primerov, Tabela 4) in v sklopu nezvočnik in zvočnik na koncu osnove (92,85 % primerov, Tabela 5).

Tabela 4: Izgovor polglasnika pred samostalniško pripono *-k*

primer	št. pojavitev	polglasnik	e-jevski glas
ponedeljek	1	/	1
povratek	2	/	2
trenutek	1	/	1
začetek	2	1	1
skupno	6	1 16,66 %	5 83,33 %

Tabela 5: Izgovor polglasnika v sklopu nezvočnik in zvočnik na koncu osnove

primeri	št. pojavitev	polglasnik	e-jevski glas
namestitev	2	/	2
nastanitev	2	/	2
nočitev	3	/	3
osem	1	/	1
sedem	2	/	2
teden	4	1	3
glavnem	1	/	1
skupno	14	1 7,14 %	13 92,85 %

Pri analizi polglasnika **glede na govorce** smo ugotovili, da se pri nekaterih govoricah sicer kaže tendenca po (pogostejšem) izgovoru *e*-ja, npr. pri govorceu a1 v končnici *-ev* in tvorjenkah z *osem*, pri govorceu s1 v končnici *-ev*, pri govoricah s4 in s5 v besedi *teden* ter pri govorceu s7 v besedi *sedem*, vendar menimo, da bi morali imeti za realnejšo sliko za analizo na voljo več primerov.

Analiza dolgega širokega *e*

Analizirali smo 201 primer besed, ki imajo v zborni izreki široki *e*. V korpusu je bilo 84 primerov s širokim *e*-jem, kar predstavlja 41,79 % vseh primerov, 117 pa je primerov z ozkim *e*-jem, kar je 58,20 % vseh primerov.

Pravila zborne izreke dolgi široki *e* predpisujejo pri naslednjih kategorijah: 1) v nekaterih korenih in morfemih, 2) pred *j*, 3) pred *r* v neslovanskih prevzetih besedah, 4) v rodilniku, dajalniku, mestniku in orodniku števnikov *pet*, *šest*, *sedem*, *devet*, *deset*, 5) pred neničto končnico v priponah *-en* in *-ent*, 6) pri glagolih na *-iti -im* ali *-ati -em*, 7) v predzadnjem zlogu osnove pri premičnem naglasnem tipu, 8) pri izpeljankah iz navedenih besed in 9) v oblikah glagolov s širokim *e*-jem v podstavi. K temu dodajamo še pojavljanje širokega naglašene *e*-ja, ki se v imenovalniku (in enako glasečem se tožilniku) ednine moškega spola premenjuje s kratkim *e*-jem, in kratke naglašene *e*-je, ki so vedno široki.

Široki *e* se v korpusu najpogosteje realizira v priponah *-en* in *-ent* pred samoglasnikom ali premorom (na koncu besede) v besedah *dogovorjeno*, *narejen*, *obnovljen*, *procentov*, *študent* – osemkrat je v teh primerih izgovorjen široki *e*, dvakrat pa ozki *e* (Tabela 6).

Tabela 6: Izgovor širokega *e* v priponah *-en*, *-ent*

primer	št. pojavitev	ozki <i>e</i>	široki <i>e</i>
dogovorjen	1	1	/
narejen	1	/	1
obnovljen	1	/	1
procent	2	/	2
študent	3	1	2
skupno	8	2 25 %	6 75 %

Široki *e* je pogost tudi v oblikah glagolov reči (*rekla*, *rekli*, *rečem*, *rečmo*, pogovorni nedoločnik *rečt*) prižgati (*prižge*) in izbrati (*izberemo*) (Tabela 7).

Tabela 7: Izgovor širokega *e* v nekaterih glagolskih oblikah

primer	št. pojavitev	ozki <i>e</i>	široki <i>e</i>
reči	9	2	7
prižgati	1	1	/
izbrati	1	/	1
skupno	11	3 27,27 %	8 72,72 %

V ostalih analiziranih kategorijah prevladuje ozki naglašeni *e*.

Kratki naglašeni *e*, ki so v zborni izreki vedno široki, so v korpusu govorcev Slovenke Istre pogosteje izgovorjeni ozko – 51 besed (62,96 %) je izgovorjenih

z ozkim *e*-jem, 30 (37,037 %) pa s širokim *e*-jem. Z ozkim *e*-jem so izgovorjene besede *poštev* (2 primera) in *več* (3 primeri), s širokim *e*-jem besede *še* (1 primer) in *vred* (3 primeri), ostale besede pa so izgovorjene ali z ozkim ali s širokim *e*-jem; *še* – 37-krat ozki in 11-krat široki *e*, *tle* – 6-krat široki in 1-krat ozki *e*, *tlele* – 1-krat ozki in 4-krat široki *e*, *vse* – 6-krat ozki in 3-krat široki *e*, *evo* – 1-krat široki in 2-krat ozki *e*.

Čeprav pri analizi dolgega širokega *e*-ja **glede na govorca** v govoru nekaterih govorcev ne zasledimo širokega *e*-ja, bi težko trdili, da ga v svojem samoglasniškem sistemu nimajo, saj imamo na voljo premalo podatkov za analizo (pri govorcju a4 le en primer, pri govorcju s6 in s8 dva primera, le pri govorcju s3 je več primerov, in sicer 21). Široki naglašeni *e* je prevladujoč le pri govorcju s2, pri vseh ostalih prevladuje ozki izgovor naglašenega *e*-ja. Razmerje med širokimi in ozkimi *e*-ji pa se razlikuje od govorca do govorca – pri govorcju a3 je npr. 50,9 % besed izgovorjenih z ozkim *e*-jem, 49,1 % pa s širokim, pri govorcju s9 pa je 88,88 % besed z ozkim *e*-jem, 11,11 % besed pa s širokim.

Analiza dolgega širokega *o*

Analiziranih je bilo 153 besed, v katerih je po pravilih zborne izreke predviden izgovor širokega naglašenega *o*-ja. V našem korpusu se pogosteje izgovarjajo z ozkim *o*-jem, in sicer v 108 primerih, kar predstavlja 70,58 % vseh primerov. Zborna izreka je upoštevana v 41 primerih oziroma v 26,79 % vseh primerov.

Pravila zborne izreke dolgi široki *o* predvidevajo v naslednjih kategorijah: 1) v nekaterih korenskih besedah in morfemih, 2) pred *v*, ki mu sledi samoglasnik, 3) pri samostalnikih z naglašeno kračino v zadnjem ali edinem zlogu, 4) v samostalniških priponah *-ôb(a)*, *-ôč(a)*, *-ôt(a)* in *(-ôt)*, *-ôta* ter pridevniški priponi *-ôk*, 5) pri samostalniku in pridevniku v imenovalniku (in enako glasečem se tožilniku) ednine pri premičnem naglasnem tipu, 6) pri glagolih na *-íti*, *-iml-em*, pri glagolih na *-íti*, *-ím*, 7) v korenskih morfemih pred pridevniško pripono *-æn* in samostalniško pripono *-nja* ter 8) pri izpeljankah iz navedenih besed.

Široki naglašeni *o* se v korpusu dosledno, v 100 % primerov, izgovarja le v besedah *zahod*, pri katerem je kračina na zadnjem/edinem zlogu, in *prosto*, kjer se kratki naglašeni široki *o* v imenovalniku ednine moškega spola premenjuje s širokim naglašnim *o*-jem v ostalih oblikah.

V vseh analiziranih kategorijah se kaže večja tendenca po izgovoru ozkega *o*-ja, ki se dosledno izgovarja

- v korenskih besedah *konec*, *okno*, *soba* in *voda* (Tabela 8);
- v besedah *odhod*, *prevoz* in *zbor*, ki imajo v zborni izreki kračino v zadnjem ali edinem zlogu, ter *novo*, kjer se kratki naglašeni široki *o* v imenovalniku ednine moškega spola premenjuje s širokim naglašnim *o* v ostalih oblikah (Tabela 9);
- v besedah *pozen* in *prošnja*, pri katerih je v zborni izreki korenski morphem pred priponama *-æn* in *-nja* izgovorjen s širokim *o*-jem (Tabela 10).

Tabela 8: Izgovor širokega *o* v korenskih besedah

primer	št. pojavitev	ozki <i>o</i>	široki <i>o</i>
konec	6	6	/
okno	2	2	/
soba	4	4	/
voda	2	2	/
skupno	14	14 100 %	/

Tabela 9: Izgovor širokega *o* v besedah s kračino v zadnjem/edinem zlogu in v besedi *ново*

primer	št. pojavitev	ozki <i>o</i>	široki <i>o</i>
ново	1	1	/
odhod	4	4	/
prevoz	1	1	/
zbor	1	1	/
skupno	7	7 100 %	/

Tabela 10: Izgovor širokega *o* pred priponama *-an* in *-nja*

primer	št. pojavitev	ozki <i>o</i>	široki <i>o</i>
pozen	3	2	1
prošnja	1	1	/
skupno	4	3 75 %	1 25 %

Tudi pri analizi širokih *o*-jev **glede na govorca** se pri večini govorcev kaže tendenca po izgovoru »neširokih« *o*-jev na mestu predpisanih širokih. Izjeme so le govorce a2, s2, pri katerih prevladujejo široko izgovorjeni naglašeni *o*, in govorca s4, pri katerem zasledimo enako število ozko in široko izgovorjenih naglašanih *o*-jev. Omenimo še, da nekateri govorce v svojem govoru ne izgovarjajo širokih *o*-jev, ker pa imamo premalo primerov za analizo (pri govorcu s9 le en primer, pri govorcih a5 in s8 po dva primera, pri govorcu s6 tri primere, le pri govorcu s10 jih je nekoliko več, in sicer osem), ne moremo z gotovostjo trditi, da v svojem govoru ne poznajo širokega *o*.

Sklep

Analize sredinskih glasov so bile opravljene le na podlagi slušnega vtisa, zato jih je treba v nadaljnjih raziskavah podkrepiti z instrumentalnimi analizami oziroma z izmerjenimi vrednostmi formantov. S tem bi ugotovili, ali se te vrednosti približujejo kateri od že izmerjenih vrednosti, torej bi lahko opredelili, ali imajo govorce Slovenke Istre sistem sredinskih glasov, ki je soroden knjižnemu oziroma osrednjeslovenskemu sistemu (npr. meritve J. Žganec Gros 2000), sistemu zamejskih Slovencev

(meritve M. Ozbič 1998a), sistemu standardne italijanščine, sistemu severnoitalijanskih govorov ali imajo morebiti čisto lasten sistem sredinskih glasov. Potrebni pa bo tudi več primerov in več govorcev, da ugotovimo, ali gre res za variiranje glede na govorca (npr. njegov izvor, izobrazbo, spol, starost ipd.) in glede na posamezno besedo. Vprašanje, ki se nam zastavlja na tem mestu, je tudi to, ali govorce sploh zaznavajo različne vrednosti ozkih in širokih *e*-jev in *o*-jev ter polglasnika in njihovega razločevalnega pomena (npr. *pêti* kot števniki v pomenu 'ki v zapovrstju ustreza številu pet' : *péti* kot glagol v pomenu 'oblikovati tone, melodije z govornimi organi'; *gòst* v pomenu 'ki je bolj v trdnem kot tekočem stanju' : *gòst* v pomenu 'kdor je kam povabljen in pogoščen'). Menimo, da so potrebne izvedbe perceptivnih testov, kot so že izvedeni za govor osrednje Slovenije (Tivadar 2004) in Pomurja (Huber 2006), ki bi naše razmišljanje potrdile ali ovrgle.

Z analizami sredinskih glasov lahko pritrdimo Caneparijevemu (1980) mnenju, da je variiranje v izgovoru sredinskih glasov prosto, odvisno od govorca, pokrajinske različice govora ali posamezne besede, po naših ugotovitvah pa vpliva tudi hitrost govora, saj so npr. v hitrejšem izgovoru široki *e*-ji pogosteje izgovorjeni ozko, v počasnejšem govoru pa je izgovor natančnejši in so široki *e*-ji izgovorjeni v skladu s knjižno izreko, kar je verjetno posledica tega, da smo v počasnejšem govoru bolj pozorni na pravilnost izgovorjave.

Literatura

- ARH, Matej, 2014: *Izgovor polglasnika pri obalnih voditeljih Radia Capris. Zaključno delo*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije.
- CANEPARI, Luciano, 1980: *Italiano standard e pronunce regionali*. Padova: Cleup.
- CANEPARI, Luciano, 2005: *A Handbook of Phonetics*. <Natural> Phonetics. München: Lincom Europa.
- HUBER, Damjan, 2006: Percepcija samoglasniških opozicij pri dijakih pomurskih srednjih šol. *Jezik in slovnost* 51/1. [71]–83.
- KRAJNC IVIČ, Mira, 2008: *Zasebni dvogovori. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- OZBIČ, Martina, 1998a: Akustična spektralna FFT analiza samoglasniškega sistema slovenskega jezika pri tržaških Slovencih. *Defektologica Slovenica* 6/1. 22–51.
- OZBIČ, Martina, 1998b: Akustična spektralna FFT analiza samoglasniškega sistema slovenskega jezika. Tomaž Erjavec, Jerneja Žganec Gros (ur.): *Jezikovne tehnologije za slovenski jezik: zbornik konference*. Ljubljana: Institut »Jožef Stefan«. 55–59.
- OZBIČ, Martina, 1998c: Razmerja med formanti samoglasnikov matične in tržaške slovensščine. *Uporabno jezikoslovje*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 124–135.
- PAVLETIČ, Nika, 2015: *Jezikovna analiza Slovarja izolskega slenga. Zaključno delo*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije.
- SMOLEJ, Mojca, 2006: *Vpliv besedilne vrste na uresničitev skladenjskih struktur: primer narativnih besedil v vsakdanjem spontanem govoru. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- PETEK, Bojan, ŠUŠTARŠIČ, Rastislav, KOMAR, Smiljana, 1996: An Acoustic Analysis of Contemporary Vowels of the Standard Slovenian Language. *Proceedings ICSLP 96/Fourth International Conference on Spoken Language Processing*. Wilmington (DE): University of Delaware, Applied Science and Engineering Laboratories: Alfred I. du Point Institute. 133–136.
- SREBOT REJEC, Tatjana, 1998: O slovenskih samoglasniških sestavih zadnjih 45 let. *Slavistična revija* 46/4. [339]–346.

- ŠUMENJAK, Klara, 2012: Zasnova dialektološkega korpusa na primeru govora Koprive na Krasu. Boža Krakar Vogel (ur.): *Slavistika v regijah – Koper/Slovenski slavistični kongres, Koper, 27.–29. september 2012*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije: Znanstvena založba Filozofske Fakultete. 73–78.
- TIVADAR, Hotimir, 2004: Priprava, izvedba in pomen perceptivnih testov za fonetično-fonološke raziskave (na primeru analize fonoloških parov). *Jezik in slovnstvo* 49/2. [17]–36.
- TIVADAR, Hotimir, 2010: Normativni vidiki slovenščine v 3. tisočletju – knjižna slovenščina med realnostjo in idealnostjo. *Slavistična revija* 58/1. 105–116.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- VERDONIK, Darinka, 2006: *Analiza diskurza kot podpora sistemom strojnega simultanega prevajanja govora*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- VITEZ, Primož, 1999: Od idealnih struktur k strategiji realnega govora. *Slavistična revija* 47/1. 23–48.
- VITEZ, Primož, ZWITTER VITEZ, Ana, 2004: Problem prozodične analize spontanega govora. *Jezik in slovnstvo* 49/6. 3–24.
- VOLK, Jana, 2011: Intonacija v spontanem govoru v Slovenski Istri. Marko Jesenšek (ur.): *Globinska moč besede: red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 379–395.
- ZEMLJARIČ MIKLAVČIČ, Jana, 2007: *Načela oblikovanja govornega korpusa slovenščine. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- ŽGANEC GROS, Jerneja, 2000: *Samodejno tvorjenje govora iz besedil: postopek za izdelavo sintetizatorja slovenskega govora*. Ljubljana: Založba ZRC. (Zbirka *Linguistica et philologica*).